

Oryginalna praca badawcza

BARBARA POPIELAS-SZULTKA
AKADEMIA POMORSKA W SŁUPSKU

LOKACJA SŁAWNA NA PRAWIE LUBECKIM

Słowa kluczowe: *Pomorze Zachodnie, miasta średniowieczne, prawo lubeckie, Święcowie*
Key words: *West Pomerania, medieval cities, Lübeck law, Święca family*

Kwestia początków Sławna ma już bogatą literaturę przedmiotu badaczy niemieckich i (szczególnie) polskich. Zapoczątkowali ją w końcu XIX w. Johannes Becker i Carl Matthias¹. Dwukrotnie w tej sprawie wypowiedział się Józef Spors – w 1987 i ponownie szerzej w 1994 roku². Za drugim razem nawiązał do ustaleń piszącej z 1990 roku³. Ponowne spojrzenie na „dawny” temat możliwe było ze względu na duże zainteresowanie przeszłością Sławna i ziemi sławieńskiej od 2002 roku⁴. W następnym roku ukazały się przydatne dla nas „Zeszyty Sławieńskie”⁵.

¹ J. Becker, *Übersicht der ältesten Geschichte des Landes Schlawe aus den Jahren 1317-1357*, Schlawe 1875; C. Matthias, *Zur Geschichte der Stadt Schlawe*, „Unser Pommerland” 1925, H. 5, s. 173-178.

² J. Spors, *Początki miasta lokacyjnego w Sławnie*, „Rocznik Koszaliński” 1987, nr 20, s. 35-44; tenże, *We wczesnofeudalnym księstwie sławieńsko-słupskim i gdańsko-pomorskim w XII-XIV wieku (do roku 1306) i pod krótkotrwałym panowaniem brandenburskim (1306-1317)*, [w:] *Dzieje Sławna*, red. J. Lindmajer, Słupsk 1994, s. 41-90.

³ B. Popielas-Szultka, *Początki i lokacje miast na Pomorzu Sławieńsko-Słupskim do połowy XIV wieku*, Słupsk 1990, s. 77-89 i 162-168.

⁴ Wtedy ukazały się materiały z pierwszej międzynarodowej konferencji, która odbyła się w kwietniu 2002 r.: *Sławno i Ziemia Sławieńska – historia i kultura*, red. W. Łysiak, Poznań 2002; od następnego roku pt. *Historia i kultura Ziemi Sławieńskiej* (dalej: HKZSł), t. II, red. W. Rączkowski, J. Sroka, Sławno 2003; (t. III-XII, Sławno 2004-2017, red. W. Rączkowski, J. Sroka) – tu studia z archeologii, historii, historii sztuki i innych dziedzin wiedzy.

⁵ A. Chłudziński, *Nazwy mieszkańców Sławna w „Liber beneficiorum Domus Corone Marie prope Rugenwold (1406-1528)”*, „Zeszyty Sławieńskie” 2003, t. I, s. 5-14.

Celem artykułu jest odtworzenie procesu lokacji Sławna na prawie lubeckim. W dotychczasowej historiografii dla naszego tematu odnotujemy nowatorskie ustalenia dotyczące tego miasta i jego okolic. Pierwszym jest kwestia istnienia czy nieistnienia księstwa sławieńsko-słupskiego (Edward Rymar, Błażej Śliwiński). Po drugie ukazało się najszerze przedstawienie genezy i roli rodu Święców na Pomorzu Gdańskim, w tym na ziemi sławieńskiej (B. Śliwiński). Wzbogaciła się też wiedza o joannitach sławieńskich (Marek Smoliński, Dariusz Wybranowski)⁶.

Podstawą niniejszego opracowania pozostają źródła publikowane. Jednak, jak kilkakrotnie podkreślał Tadeusz Lalik, są one późne i „wyjątkowo szczupłe”, a „Najbardziej podstawowe fakty jak daty lokacji wszystkich właściwie bez wyjątku miast [Pomorza Gdańskiego], są trudne do dokładniejszego określenia”. Badacz ten w obszernym artykule recenzyjnym pracy Edwina Rozenkranza⁷ wniósł wiele cennych i nowych ustaleń, w tym też dla Sławna⁸. Inny autor – J. Spors – uznał, że odtworzenie wyników przemian gospodarczych na wsi Pomorza Sławieńskiego „nie jest możliwe”⁹. Także B. Śliwiński podkreślił, że dla okresu przed drugą połową XIII w. „normą jest ogólny niedostatek źródeł”¹⁰. W minionym roku ukazała się przetłumaczona na język polski kronika Augusta Stoebbego¹¹. Jej pierwsze wydanie było już jednak wykorzystywane w pracach o średniowiecznym Sławnie¹².

Z archiwaliów przechowywanych obecnie w Landesarchiv w Greifswaldzie, jak wykazał Radosław Gaziński, w zespole „Akta miasta Sławna (Magistrat Schlawe, Rep. 38b) znajdują się 103 dokumenty z lat 1317-1733¹³. Martin Schoebbel podał, że faktycznie pozostaje do naszej dyspozycji łącznie 121 dokumentów i ich rejestrow¹⁴. Trzeba nadmienić, że są to dyplomy, znane najpewniej z wydania J. Beckera, który opublikował ok. 120 dokumentów i przywilejów z lat 1317-1657. Z wykorzystanych przez nas 8 dyplomów oryginalnych wszystkie były wydane przez Beckera¹⁵. W Landesarchiv w Greifswaldzie znajduje się obszerny niepublikowany

⁶ Prace J. Sporsa. B. Śliwińskiego, E. Rymara, M. Smolińskiego, B. Wybranowskiego.

⁷ E. Rozenkranz, *Początki i ustrój miast Pomorza Gdańskiego do schyłku XIV stulecia*, Gdańsk 1962.

⁸ T. Lalik, *Miasta Pomorza Gdańskiego i ich ustrój w XIII wieku (Uwagi polemiczno-krytyczne)*, [w:] tegoż, *Studia średniowieczne*, Warszawa 2006, s. 305-326.

⁹ J. Spors, *We wczesnofeudalnym księstwie...*, s. 84.

¹⁰ B. Śliwiński, *Gniazdo rodu Święców*, „Studia Bałtyckie. Historia” 1996, t. 2, s. 49.

¹¹ *Chronik der Stadtgemeinde Schlawe*, [w:] *Augusta Stoebbego Geschichte der Stadtgemeinde Schlawe, czyli Kronika gminy miejskiej w Sławnie*, oprac. i red. J. Chojecka, Sławno 2017, s. 39-366.

¹² M.in. w: B. Popielas-Szultka, *Początki i lokacje miast...*, s. 168.

¹³ R. Gaziński, *Akta miast pomorskich i nowomarchijskich z terenu Polski w zasobie Archiwum Krajowego w Greifswaldzie*, „Szczecińskie Studia Historyczne” 2000, nr 13, s. 85.

¹⁴ M. Schoebbel, *Źródła archiwalne do dziejów miast i gmin powiatu sławieńskiego w zasobie Archiwum Krajowego w Greifswaldzie*, tłum. J. Chojecka, [w:] HKZSł, t. XI: *Ośrodki miejskie*, red. W. Rączkowski, J. Sroka, Darłowo-Sławno 2013, s. 140.

¹⁵ J. Becker, *Übersicht der ältesten Geschichte...* oraz tenże, *Dritter Jahresbericht über das städtische Progymnasium zu Schlawe*, Schlawe 1875, Th. II-V, [w:] *Jahresbericht über das städtische Progymnasium zu Schlawe*, Schlawe 1876-1883; B. Popielas-Szultka, *Początki i lokacje miast...*, s. 174.

inwentarz archiwaliów sławieńskich¹⁶. Natomiast w Archiwum Państwowym w Szczecinie archiwalia Sławna tworzy zespół szczątkowy, liczący 19 j.a. o objętości 0,3 m.b., akt z lat [1317-1733] 1783-1943¹⁷. Nie natrafiono na nowe, nieznanne dotąd źródła, chociaż tego w przyszłości nie można wykluczyć.

Podejmując się próby opracowania procesu powstania Sławna jako miasta lokacyjnego, należy poddać wnikliwej i krytycznej analizie źródła dyplomatyczne i dotychczasowe piśmiennictwo, z zastosowaniem również metody porównawczej.

W dotychczasowej literaturze wysunięto trzy hipotezy w sprawie początków lokacyjnego Sławna. Pierwsza zakłada, że miasto wykształciło się w XIII w., najpewniej w drugiej jego połowie. Druga wskazuje, że mogło to nastąpić ok. 1311 r., trzecia zaś, że miasto powstało 22 maja 1317 roku¹⁸. Przed rozpatrzeniem powyższych poglądów trzeba mocno podkreślić, że ziemia sławieńska wraz z graniczącą z nią od wschodu ziemią słupską w XIII w. miała zmienne i burzliwe losy polityczne, które walnie determinowały rozwój społeczno-gospodarczy i ustrojowy interesującego nas regionu. Bronisław Nowak wykazał, że nie licząc władców sławieńskich, w tej części Pomorza na przestrzeni tylko pół wieku sprawowało władzę albo się o nią ubiegało sześć różnych dynastii: gdańscy Sobiesławice, polscy Piastowie, rugijscy Wisławice, czescy Przemyślidzi, brandenburscy Askańczycy oraz zachodniopomorscy Gryfici. Autor podkreślił, że „Podobną sytuację trudno odnaleźć w całej ówczesnej Europie”¹⁹. Rozstrzygnięcie kwestii, czy istniało księstwo sławieńsko-słupskie, jest zasługą dwóch badaczy: E. Rymara i B. Śliwińskiego, ale głos w dyskusji zabierało duże grono uczonych, takich jak: Johann Ludwig Quandt, Gerard Labuda, J. Spors, Jan Powierski, Klemens Bruski i M. Smoliński²⁰. E. Rymar w artykule o genezie

¹⁶ M. Schoebbel, *Źródła archiwalne do dziejów...*, s. 140.

¹⁷ R. Gaziński, *Akta miast pomorskich...*, s. 85, p. 24; *Archiwum Państwowe w Szczecinie. Przewodnik po zasobie archiwalnym. Akta do 1945 roku*, oprac. R. Gaziński, P. Gut, M. Szukała, Warszawa-Szczecin 2002, s. 268-269. Dla nas przydatną mogłaby być jedna jednostka, którą wykonał w 1937 r. dr Beyersdorff, mianowicie: Repertorium über die deponierten Urkunden der Stadt Schlawe (Archiwum Państwowe w Szczecinie, Akta miasta Sławna, 341, sygn. 1). Stanowią ją setki regestów dokumentów sławieńskich z lat 1317-1733. Niestety, nie dostarczają one nowych źródeł, ponieważ z interesującego nas okresu są to regesty dokumentów opublikowanych przez J. Beckera. Za koleżeńską pomoc w zapoznaniu się z zawartością powyższego zespołu dziękuję mgr Krystynie Stanielewicz.

¹⁸ J. Spors, *Początki miasta lokacyjnego w Sławnie...*, s. 35; tu lapsus powstały w wyniku przedstawienia cyfr w liczbie rzymskiej, która powinna brzmieć „na początku XIV w.”, a nie „dopiero na początku XVI w.”.

¹⁹ Tenże, *Dzieje polityczne ziemi sławieńskiej, słupskiej i białogardzkiej w XII-XIV w.*, Poznań-Słupsk 1973, gdzie starsza literatura; B. Nowak, *W strefie napięć między książętami pomorskimi, margrabiami brandenburskimi, zakonem rycerskim i Królestwem Polskim. Losy Słupska na przełomie XIII i XIV wieku*, „Zeszyty Kulickie/Külzer Hefte” 2017, nr 12, s. 61, s. 86. Na ziemi słupskiej w początkach XIII w. panowali jeszcze Duńczycy.

²⁰ L. Quandt, *Die Landestheilungen in Pommern vor 1295*, „Baltische Studien” 1845, Jg. 11, H. 2, s. 118-142; G. Labuda, *Dzieje polityczne (VI-XIII wiek); Ekspansja państwa polskiego na Pomorze (X-XII wiek)*, [w:] *Historia Pomorza* (dalej: HP), t. I, cz. 1, red. G. Labuda, wyd. 2 uzup., Poznań 1972, s. 325; J. Spors, *Czy istniało księstwo sławieńskie?*, „Studia i Materiały do Dziejów Wielkopolski i Pomorza” 1990, nr 17, z. 2, s. 163 i n.; J. Powierski, *Wokół dynastii sławień-*

twz. dynastii sławieńskiej określił ją jaką „pseudodynastią”²¹, ale jeszcze w suplementcie do *Rodowodu książąt pomorskich* ze smutkiem odnotował, że nie liczy, aby jego teza o „Dynastii (rzekomo sławieńskiej)” „ostała się w nauce”²². Tymczasem w tymże samym 2003 r. ukazało się studium B. Śliwińskiego. Rozpatrzył on kwestię „księstwa sławieńskiego” przez pryzmat dziejów polityczno-administracyjnych i kościelnych ziemi słupskiej, która miała być jego częścią. Autor wykazał, że książęta sławieńscy w Słupsku nie panowali, bo do początków XIII w. ziemia ta administracyjnie należała do Pomorza Gdańskiego. Stało się więc oczywiste, że w przeszłości nie było „miejsca” dla księstwa sławieńsko-słupskiego²³.

Interesująca nas ziemia sławieńska najpóźniej w 1240 r. zajęta została przez księcia Świętopelka i włączona do Pomorza Gdańskiego²⁴. Pod koniec 1269 lub na początku następnego roku ziemię słupską opanował książę rugijski Wisław II. Na okres jego panowania przypada pierwsza lokacja miasta Darłowa na prawie lubeckim. Dowodzi tego nadanie dla cystersów z Bukowa (ob. Morskiego) z 5 lutego 1271 r. dwóch działek w mieście i odpowiadających im dwóch łanów w niwie miejskiej²⁵. Założenie miasta miało charakter wybitnie polityczny²⁶.

„Terminus post quem” w źródłach pisanych powstania Sławna ustalił T. Lalik. Autor wykazał, że w styczniu 1277 r., kiedy książę Wisław II sprzedawał margrabiom brandenburskim Janowi, Ottonowi i Konradowi ziemię sławieńską, dwa razy wymieniono miasto Darłowo. Nie istniało więc jeszcze miasto Sławno²⁷. Ale badacz ten nie podjął próby określenia, kiedy ono powstało.

Ważne znaczenie dla regionu sławieńskiego miał natomiast wczesnośredniowieczny gród w Starym Sławnie (ob. Sławsko) założony ok. X-XII w. Położony był

skiej, „Studia Bałtyckie. Historia” 1996, t. 2, s. 13, 21, 34; J. Powierski, B. Śliwiński, K. Bruski, *Studia z dziejów Pomorza w XII wieku*, Słupsk 1993, s. 103; M. Smoliński, *Polityka zachodnia księcia gdańsko-pomorskiego Świętopelka*, Gdańsk 2000, s. 36; tenże, *Joannicy w polityce książąt polskich i pomorskich: od połowy XII wieku do pierwszego ćwierćwiecza XIV wieku*, Gdańsk 2008, s. 87.

²¹ E. Rymar, *W sprawie genezy tzw. dynastii sławieńskiej*, [w:] *Pomorze Słowiańskie i jego sąsiedzi X-XV w.*, red. J. Hauziński, Gdańsk 1995, s. 159-164.

²² Tenże, *Rodowód książąt pomorskich. Supplement*, Gdańsk 2003, s. 42, 46; zob. E. Rymar, *Rodowód książąt pomorskich, t. 1-2*, rec. B. Śliwiński, „Kwartalnik Historyczny” 1997, R. 104, nr 4, s. 80-84.

²³ B. Śliwiński, *Przynależność państwowa ziemi słupskiej w XII i w początkach XIII w. czyli o historiograficznym micie przynależności ziemi słupskiej do księstwa sławieńskiego*, „Biskupi, lennicy, żeglarze. Gdańskie Studia z Dziejów Średniowiecza”, nr 9, red. B. Śliwiński, Gdańsk 2003, s. 274-275, 279, 286; zob. też D. Wybranowski, *Przyczynę do genezy i rozwoju komandorii joannitów w Sławnie do połowy XIII wieku*, [w:] *Pomorze Słowiańskie...*, s. 71.

²⁴ M. Smoliński, *Świętopelk Gdański*, Poznań 2016, s. 194 i n.

²⁵ W latach 1266-1269 na ziemi sławieńskiej panował książę zachodniopomorski Barnim I; J. Spors, *Dzieje polityczne ziemi...*, s. 120, 123; *Pommerellisches Urkundenbuch* (dalej: PU), bearb. v. M. Perlbach, Danzig 1882, nr 246.

²⁶ B. Popielas-Szultka, *Początki i lokacje miast...*, s. 92; B. Śliwiński, *Mściwoj II (1224-1294), książę wschodniopomorski (gdański)*, Warszawa 2016, s. 293.

²⁷ PU, nr 285; T. Lalik, *Miasta Pomorza Gdańskiego...*, s. 316-317; B. Popielas-Szultka, *Początki i lokacje miast...*, s. 93.

ok. 300 m na wschód od wsi, pośród bagien przy zachodnim brzegu Wieprzy. Gród był siedzibą kasztelanów. Znajdowała się w nim komandoria joannitów, kościół p.w. św. Jakuba o funkcji parafialnej oraz obok grodu komora celna²⁸. Widać z tego, że Stare Sławno było ówczesnie ośrodkiem władzy książęcej i jest mało prawdopodobne, by w jego pobliżu ukształtowało się Nowe miasto Sławno, pozbawione zaplecza gospodarczego.

Wracając do burzliwych dziejów politycznych ziemi sławieńskiej, podamy, że w 1283 r. książę Mściwoj II włączył ją do Pomorza Wschodniego, a zniszczył miasto Darłowo. W 1295 r. Pomorzanie z ziemi sławieńskiej najechali posiadłości biskupa kamińskiego, ale ponieśli klęskę pod Gąskami (na zachód od jeziora Jamno). Trzy lata później mieszczanie koszalińscy, poddani biskupa kamińskiego, napadli na ziemię sławieńską, niszcząc dobra cystersów bukowskich. W 1301 r. interesującą nas ziemię zajęli książęta rugijscy Wisław II i Sambor, którzy utrzymali w niej władzę do jesieni 1302 roku²⁹. W końcu 1303 r. starosta pomorski Fryderyk z Szachowic poprowadził wyprawę zbrojną na ziemię sławieńską i odzyskał ją dla Pomorza Gdańskiego³⁰.

Czy do tego czasu w miejscu lokacyjnego Sławna, 4 km na południe od grodu w Starym Sławnie, kształtował się nowy ośrodek osadniczy? Wskazywałoby na to kilka przesłanek. Pierwszą pozostaje fakt, że powstanie miasta lokacyjnego poprzedzało niekiedy osiedlenie się kolonii kupiecko-rzemieślniczej, czyli gminy niemieckiej. Rzecz jednak w tym, że dla tego etapu kształtowania się miasta brak jest potwierdzenia w pisanych źródłach dla teje kolonii. Stąd dla tego samego ośrodka wysuwane są niekiedy całkiem sprzeczne hipotezy. Taką sytuację odnotujemy dla Kołobrzegu. O ile J. Spors przyjął, że przed 1255 r. funkcjonowała w nim gmina kupców niemieckich, o tyle Marian Rębkowski na podstawie badań dendrochronologicznych stwierdził, że przed wystawieniem dokumentu lokacyjnego gminy tej nie było³¹. Istnieniu gminy niemieckiej przed lokacją na prawie lubeckim w Sławnie stanowczo zaprzeczył J. Spors³². Kolonie kupiecko-rzemieślnicze osiedlały się naj-

²⁸ W. Łęga, *Obraz gospodarczy Pomorza Gdańskiego w XII i XIII wieku*, Poznań 1949, s. 243; W. Łosiński, J. Olczak, K. Siuchniński, *Źródła archeologiczne do studiów nad wczesnośredniowiecznym osadnictwem grodowym na terenie województwa koszalińskiego*, t. IV, Poznań 1971, s. 215-216; J. Spors, *We wczesnofeudalnym księstwie...*, s. 39; A. Kuczkowski, *Ziemia sławieńska – kraina skarbów. Przewodnik archeologiczny*, z. II: *Sławno i okolice*, Darłowo 2014, s. 49.

²⁹ J. Spors, *Dzieje polityczne ziemi...*, s. 160-161; B. Śliwiński, *Fragment dziejów politycznych ziemi sławieńskiej w latach 1301-1303*, „Zapiski Historyczne” 1991, t. LVI, z. 1, s. 15-16; E. Rymar, *Władztwo biskupów kamińskich między Unieścią i Grabową w XIII i XIV wieku*, „Rocznik Koszaliński” 1995, nr 25, s. 44-45.

³⁰ B. Śliwiński, *Fragment dziejów politycznych...*, s. 16; E. Rymar, *Władztwo biskupów kamińskich...*, s. 45; B. Śliwiński, *Mściwoj II...*, s. 89; tenże, *Pomorze Wschodnie w okresie rządów księcia polskiego Władysława Łokietka w latach 1306-1309*, Gdańsk 2003, s. 120.

³¹ J. Spors, *Początki miasta lokacyjnego w Kołobrzegu*, [w:] *Czas, przestrzeń, praca w dawnych miastach. Studia ofiarowane Henrykowi Samsonowiczowi w sześćdziesiątą rocznicę urodzin*, Warszawa 1991, s. 125 i n.; M. Rębkowski, *Początki i rozwój miasta lokacyjnego w Kołobrzegu. Świadectwo archeologii*, [w:] *Salsa Cholbergensis*, red. L. Leciejewicz, M. Rębkowski, Kołobrzeg 2000, s. 150.

³² J. Spors, *Początki miasta lokacyjnego w Sławnie...*, s. 39; tenże, *We wczesnofeudalnym księstwie...*, s. 67-68.

częściej przy istniejących lub wznoszonych kościołach, które miały wezwanie św. Mikołaja. Tak było w Słupsku, gdzie dla przybyszów książę Świętopełk ufundował świątynię po lewej stronie Słupi. Jednak o istnieniu takiego kościoła dowiadujemy się niekiedy pośrednio po nazwie ulicy, przy której stał tenże obiekt sakralny. Tak było w Kołobrzegu i Sławnie. O ile w odniesieniu do Kołobrzegu J. Spors opowiedział się za istnieniem kościoła św. Mikołaja³³, o tyle w Sławnie nazwa ulicy św. Mikołaja powstać miała późno i wiązała się nie z wezwaniem świątyni, lecz kaplicy w kościele Mariackim, poświęconej dopiero w 1493 roku³⁴. Mając na uwadze trwałość nazw ulic w miastach, jesteśmy zdania, że ulica św. Mikołaja w Sławnie nie powstała od wezwania jednej z kaplic kościelnych, ale od istniejącego w nim pierwotnego kościoła pod wezwaniem tego świętego. Wspierają tę hipotezę, ale też potwierdzają, jak różne zachodziły sytuacje w interesującej nas kwestii, przykłady w Słupsku. Mianowicie u podnóża wzgórza, po prawej stronie Słupi, od wczesnego średniowiecza istniał kościół p.w. św. Piotra i przy nim biegła ulica o nazwie tego patrona. Przetrwiała ona do 1945 r. Następnie zmieniono jej nazwę na Feliksa Dzierżyńskiego, aby w czasach współczesnych powrócić do pierwotnej nazwy i obecny kościół p.w. Najświętszego Serca Jezusowego ma biegnąca przy nim ulicę św. Piotra. Drugi przykład dotyczy północno-wschodniego narożnika miasta, po lewej stronie Słupi. Znajdował się tam w średniowieczu kościół p.w. św. Mikołaja i klasztor norbertanek. Przy nich biegł szlak prowadzący do morza. Droga ta nie miała nigdy nazwy pochodzącej od patrona tejże świątyni (obecnie ul. Grodzka)³⁵.

Kolejną przesłankę wskazującą na wcześniejsze niż w 1317 r. powstanie miasta Sławna stanowią informacje o młynach. Za istnieniem młyna zbożowego przed wymienionym rokiem opowiedział się J. Becker. Chodzi o młyn nazwany w 1341 i 1342 r. jako „dawny”. Jednak jeżeli uwzględnimy dokument z 22 maja 1317 r., w którym jego główny lokator Jan Święca nadał miastu prawo zakładania młynów w posiadłościach miejskich i poza nimi, może się okazać, że młyn ten mógł być zbudowany po tej dacie i w latach 1341-42 określono go jako „dawny”³⁶. Trzeba więc podkreślić, że dwóch historyków niemieckich opowiedziało się za trzynastowiecznymi początkami miasta Sławna. Pierwszy A. Stoebbe uznał, że zaczęło się ono kształtować już od około połowy XIII w., zaś M. Schoebbel, że formalna lokacja miasta kończyła długi proces osadniczy i „W kilku punktach odnosiła się do istniejącej wcześniej, funkcjonującej, ukształtowanej wspólnoty”³⁷.

Przebudowa społeczno-gospodarczo-prawna na podstawie prawa niemieckiego na ziemi sławieńskiej rozpoczęła się od lokacji Darłowa przez księcia Wisława II

³³ Tenże, *Początki miasta lokacyjnego w Kołobrzegu...*, s. 119-120; także M. Rębkowski, *Pierwsze lokacje miast w księstwie zachodniopomorskim. Przemiany przestrzenne i kulturowe*, Kołobrzeg 2001, s. 68.

³⁴ J. Spors, *We wczesnofeudalnym księstwie...*, s. 68; *Augusta Stoebbe's Geschichte...*, s. 388.

³⁵ W artykule o zmianach nazw ulic Sławna Jan Sroka zamieścił przejrzysty plan Sławna z lat 60.-70. XIX w. z zaznaczoną ulicą Nicolaistr. J. Sroka, *Z Adolfa Hitlera na Józefa Stalina. Jak zmieniły się nazwy ulic Sławna*, „Głos. Dziennik Pomorza”, 27.02.2018.

³⁶ Dokładniej o młynach sławieńskich zob. B. Popielas-Szultka, *Początki i lokacje miast...*, s. 84-85.

³⁷ *Augusta Stoebbe's Geschichte...*, s. 371; M. Schoebbel, *Źródła archiwalne do dziejów...*, s. 141.

z udziałem przybyszy z księstwa rugijskiego. Powołany został landwójt sławieński Detlew v. Sletzen. W 1317 r. wójt w Nowym Sławnie był Teodoryk³⁸. Jednak podkreślić trzeba, że o ile do przełomu XIII/XIV w. procesy osadnicze w miejscu powstania lokacyjnego Sławna rozwijały się w naturalny sposób, o tyle od początku XIV w. mogły już być inspirowane przez przedstawicieli najznakomitszego na Pomorzu Wschodnim, ale też w skali rozbitej na dzielnice Polski, rodu Święców³⁹. Ich rodowe posiadłości stanowiły okolice Kobylnicy, Krępy, Lubunia i Siemianic w ziemi słupskiej. Do 1337 r. posiadali port w Ustce z przyległym do niego obszarem, w ziemi koszalińskiej zaś przejściowo gród Gorzebądź i Unieście⁴⁰. Przywódcą rodu był wojewoda gdański i słupski Święca⁴¹. Miał trzech synów. Najstarszym był Piotr⁴², drugim Wawrzyniec, a najmłodszym Jan, zwany Jaśkiem. W 1301 r. król Wacław II czeski przekazał Święcom Nowe nad Wisłą z trzema wsiami i sąsiednim terytorium. W następnym roku wojewoda Święca wspólnie z synami nadał swemu lennikowi Walterowi Grelle dziedziczne wójtostwo z prawem wyboru jak najlepszego prawa⁴³. Od sierpnia 1304 r. Piotr Święca określony był dziedzicem Nowego, odtąd swej głównej siedziby⁴⁴. Jak wykazał B. Śliwiński, przeniesienie Nowego na prawo niemieckie świadczy, że Święcowie jako jedni z pierwszych możnych na Pomorzu Wschodnim i w Polsce podjęli akcję reformy społeczno-gospodarczej i prawnej⁴⁵. Jej efektem było założenie następujących miast wschodniopomorskich: Nowego nad Wisłą, Darłowa, Sławna, Sianowa i Polanowa. Do Święców należała również Tuchola⁴⁶. Ziemia sławieńska w 1304 lub w następnym roku została przyrzeczona im przez króla Wacława III⁴⁷. Jesienią 1306 r. margrabiowie brandenburscy zajęli ziemię sławieńską, a la-

³⁸ K. Guzikowski, *Obce rycerstwo na Pomorzu Zachodnim do początku XIV wieku*, Szczecin 2013, s. 273; B. Popielas-Szultka, *Początki i lokacje miast...*, s. 81-83; K. Ślaski, *Przemiany narodowościowe na Pomorzu Zachodnim*, [w:] *Pomorze Zachodnie – nasza ziemia ojczysta*, red. K. Ślaski, Poznań 1960, s. 178.

³⁹ B. Śliwiński, *Gniazdo rodu Święców...*, s. 35; tenże, *Pomorze Wschodnie w okresie...*, s. 108; E. v. Puttkamer, *Geschichte des Geschlechts von Puttkamer*, Neustadt a.d. Aisch 1984; także E. Sauer, *Der Adel während der Besiedlung Ostpommerns (der Länder Kolberg, Belgard, Schlawe, Stolp 1250-1350)*, Stettin 1939, s. 232-238, Tab. VI i IX.

⁴⁰ B. Śliwiński, *Gniazdo rodu Święców...*, s. 47.

⁴¹ Tenże, *Święca, wojewoda słupski, gdański (tczewski), pomorski*, [w:] *Słownik Biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego* (dalej: SBPN), red. S. Gierszewski, t. IV, red. Z. Nowak, Gdańsk 1997, s. 347-351; J. Powierski, *Przyczynek do dziejów politycznych Pomorza Gdańskiego na przełomie XII i XIV w.*, „Acta Universitatis Nicolai Copernici. Historia” 1966, vol. 2, s. 88.

⁴² B. Śliwiński, *Piotr Święca z Nowego zwany Kanclerzem*, [w:] SBPN, t. III, red. Z. Nowak, Gdańsk 1997, s. 422-426; J. Spors, *Urzednicy terytorialni i nadworni na Pomorzu Gdańskim i Sławieńsko-Słupskim w XIII i początku XIV wieku*, „Czasopismo Prawno-Historyczne” 1981, t. XXXIII, s. 53-54.

⁴³ B. Popielas-Szultka, *Polityka miejska Święców*, [w:] *Studia nad dziejami miast i mieszczaństwa w średniowieczu*, red. M. Bogucka, Toruń 1996, s. 71.

⁴⁴ B. Śliwiński, *Pomorze Wschodnie w okresie...*, s. 122.

⁴⁵ Tamże, s. 118, 122. Nowe sprzedał Piotr Krzyżakom w 1313 r., ale do śmierci w 1326/27 r. nazywano go Piotrem z Nowego, zob. B. Nowak, *Rycerstwo okolic Darłowa do początku XV wieku*, [w:] HKZSł, t. VI, red. W. Rączkowski, J. Sroka, Sławno 2007, s. 147.

⁴⁶ B. Popielas-Szultka, *Polityka miejska Święców...*, s. 74.

⁴⁷ B. Śliwiński, *Pomorze Wschodnie...*, s. 125. Według E. Rymara Sławno, Darłowo i Polanów przejęli Święcowie już w 1303 r. Zob. E. Rymar, *Udział rodu Wedłów w ekspansji margrabiów*

tem następnego roku opanowali ziemię słupską⁴⁸. Ta ostatnia przeszła w ich władanie na mocy układu zawartego przez ród Święców w Lędowie koło Ustki 17 lipca 1307 roku⁴⁹. Było to wypowiedzenie posłuszeństwa księciu polskiemu Władysławowi Łokietkowi oraz oddanie się pod władzę obcego brandenburskiego pana lennego⁵⁰. Dlatego akt ten określany jest nieraz wprost jako „zdrada Święców”. Układ zawarty przez Święców z margrabiami Ottonem IV, Hermanem i Waldemarem stanowił, że ziemia sławieńska z ich woli wraz z majątkiem nowskim i tucholskim miały stanowić lenno do wspólnej ręki synów wojewody Święcy – Piotra, Wawrzyńca i Jana. Święcowie stawali się wasalami margrabiów, złożywszy im hołd lenny⁵¹. Piotr z Nowego, inicjator układu, wspólnie z ojcem, braćmi i krewnymi poddali się z wszystkimi grodami, miastami i ziemiami, które do nich należały⁵². Margrabiowie zatrzymywali zwierzchną władzę, a Święcowie otrzymywali funkcje władcze. Tak zostało politycznie zatwierdzone i umocnione władztwo tego rodu w ziemi sławieńskiej. Obejmowało ono dorzecza trzech rzek: Wieprzy, Grabowej i Słupi⁵³. Ziemia sławieńska do 1320 r. pozostawała pod zwierzchnią władzą margrabiów brandenburskich⁵⁴.

Margrabiowie Waldemar i Jan, posiadając wybrzeże morskie na odcinku ziemi słupskiej, chcieli ze Słupska uczynić ważny punkt strategiczny i duży ośrodek miejski. Dnia 9 września 1310 r. w Krępcowie wystawili Słupskowi przywilej mający przybliżyć go i umocnić jako ośrodek portowy. Świadkiem tego wydarzenia był Piotr Święca z Nowego⁵⁵. Za przykładem margrabiów brandenburskich poszli ich lennicy – Święcowie, lokując w 1312 r. Darłowo na prawie lubeckim. W tym celu 21 maja 1312 r. spotkali się w Sławnie z pięcioma patrycjuszami koszalińskimi, miasta rządzącego się prawem lubeckim od 1266 r. Lokatorzy Piotr, Jan i Wawrzyniec Święcowie stwierdzili, że miasto ma być na nowo założone i zbudowane (*de novo locanoldam et construendam*). Zadanie to powierzyli Rudolfowi z Colmaz, Hermanowi Smorre, Janowi Vredelantowi, jego synowi Henrykowi i bratu tego samego imienia, których określono jako zasadźców (*possessores*)⁵⁶. Przemawia to za bliskimi kontaktami Święców z mieszczaństwem koszalińskim i w ogóle z biskupstwem kamieńskim. Święcowie wzięli na siebie obowiązek otoczenia miasta Darłowa wałami obronnymi. Po ich wykonaniu mieszkańcy wolni byli od świadczeń dla lokatorów na okres 8 lat (wolnizna).

brandenburskich na Pomorze Środkowe i Wschodnie w latach 1269-1313, [w:] *Pomorze Sławiańskie...*, s. 54 i n.

⁴⁸ J. Spors, *Rola polityczna Święców w końcu XIII i początku XIV wieku*, „Roczniki Historyczne” 1980, R. XLVI, s. 24, s. 32, przyp. 57.

⁴⁹ PU, nr 656.

⁵⁰ G. Labuda, *Walka o Pomorze Gdańskie na przełomie XIII i XIV wieku*, [w:] HP, t. I, cz. 1, s. 541.

⁵¹ A. Bugaj, *Problem przynależności politycznej ziemi sławieńskiej w latach 1316-1320*, „Biskupi, lennicy, żeglarze. Gdańskie Studia z Dziejów Średniowiecza”, nr 9, red. B. Śliwiński, Gdańsk 2003, s. 21.

⁵² O układzie w Lindow (Lędowie) zob. wyczerpująco B. Śliwiński, *Pomorze Wschodnie w okresie...*, s. 285 i n.

⁵³ B. Nowak, *Rycerstwo okolic Darłowa...*, s. 172.

⁵⁴ A. Bugaj, *Problem przynależności politycznej...*, s. 38.

⁵⁵ PU, nr 690; B. Popielas-Szultka, *Początki i lokacje miast...*, s. 67 i n.

⁵⁶ O funkcjach zasadźcy zob. E. Rymar, *Słownik historyczny Nowej Marchii w średniowieczu*, t. I, Chojna-Wodzisław Śląski 2016, s. 37.

Duże znaczenie dla zwierzchników miasta miała grupa rycerzy. Święcowie zatrzymywali także kontrolę nad portem. Wymowna jest również lista świadków na dokumencie z 1312 r. Na pierwszym miejscu wymienieni zostali Bertold, opat cystersów z Bukowa (ob. Morskiego), za nim Herman, przeor, i Henryk, szafarz tegoż opactwa, największego dominium ziemskiego w ziemi sławieńskiej. Następnie odnotowano rycerza Konrada Versena⁵⁷, Wulfolda de Belowe⁵⁸, Konrada i Jana Gerlagsheyn (Jeżyc?), Świętosza (Swantusa), Jana z Rzyszczewa oraz młodszego Jana Spruca⁵⁹.

Pięć lat później, 22 maja 1317 r., trzej bracia Święcowie wystawili dokument dla miasta Sławna. Stanowili, że ma być ono urządzone według prawa lubeckiego. Nadali mu obszar 200 łanów ziemi, czyli tyle samo, co otrzymał Słupsk w 1310 r. Jego mieszkańcy zostali zwolnieni od wszelkich świadczeń na rzecz właściciela miasta na okres 8 lat. Po upływie wolnizny mieszczanie mieli płacić Janowi Święcy i jego dzieciom 50 grzywien denarów słowiańskich na św. Marcina (11 XI). Opłaty z sądownictwa miejskiego miały być dzielone na dwie części. Miasto zaś w całości miało pobierać opłaty od urządzeń komunalnych, takich jak: sukiennice, ławy szewskie, jatki rzeźnicze i łaźnie, oraz czynsze od nieruchomości miejskich. Sławno mogło pobudować młyny w połowie z pomocą Jana Święcy. Dochody z ich dzierżawy miały być dzielone między właścicielem a miastem. Szerokie były też uprawnienia rybołówcze. Mieszkańcy mogli swobodnie żeglować Wieprzą aż do morza oraz otrzymali pas ziemi o szerokości 2 prętów wzdłuż brzegów rzeki dla włóczków ciągnących łodzie. Do połowu śledzi dla własnych potrzeb zwolniono od opłaty trzy statki. Także mieszczaństwo otrzymali wolny od opłaty połów ryb w obrębie granic miasta na znajdujących się tam wodach, szczególnie zaś na Wieprzy i jej dopływie Moszczenicy. Uzgodniono również, że gdyby w granicach Sławna odkryto szlachetne kruszce, takie jak złoto, srebro lub inne, to z nich po połowie miał korzystać Jan Święca i miasto. Do świadków powyższych nadań należeli bracia Piotr, Jan i Wawrzyniec Święcowie, Paweł Bugusowicz, Woyslaus właściciel Warszkowa, rycerz Jan z Rzyszczewa, wójt sławieński Teodoryk oraz pięciu rajców koszalińskich: Hermann de Lawiz, Lambert Carnifex, Spruc, Konrad Vulpes i Konrad Wildo. Na uwagę zasługuje to, że patrycjusze koszalińscy byli tylko świadkami powyższego wydarzenia i na pewno pomagali przy zakładaniu miasta, ale nie byli zasadźcami, jak rajcy koszalińscy w 1312 r. przy zakładaniu Darłowa. Świadcował też wójt ze Sławna, Teodoryk, w 1320 r. określony jako wójt „advocatus in Nova Sławie”⁶⁰. W ustaleniu interesującej nas chronologii pomocne są również wyniki badań archeologicznych prowadzonych na Starym Mieście w Sławnie⁶¹.

⁵⁷ K. Guzikowski, *Obce rycerstwo na Pomorzu...*, s. 283-284.

⁵⁸ Tamże, s. 171.

⁵⁹ *Pommerches Urkundenbuch* (dalej: PUB), Bd. V, Stettin 1905, nr 2726; B. Popielas-Szultka, *Początki i lokacja miasta Darłowa*, „Rocznik Koszaliński” 1974, nr 10, s. 58 i n.

⁶⁰ PUB, nr 3060; B. Popielas-Szultka, *Początki i lokacje miast...*, s. 80 i n.; J. Spors, *We wczesnofeudalnym księstwie...*, s. 85; M. Schoebbel, *Źródła archiwalne do dziejów...*, s. 141; PUB, nr 3350.

⁶¹ Zob.: P. Wawrzyniak, *Odkrycie reliktów miejskich umocnień obronnych w Sławnie. Badania archeologiczne na Starówce Sławieńskiej w 1997 r.*, „Dorzecze” 1998, nr 8, s. 63; tenże, *Umocnienia*

Cenny okazał się postulat badawczy P. Wawrzyniaka w kwestii powstania miasta przed 1317 roku⁶². Zauważono już w literaturze, że między odnowieniem lokacji w 1310 r. dla Słupska, ponowną lokacją Darłowa w 1312 r. i założeniem miasta Sławna w 1317 r. istniał ścisły związek polityczny, chronologiczny i rzeczowy⁶³. Wyszukiwano wcześniej hipotezę, że początki lokacji tego ostatniego przypadają na rok 1311⁶⁴. Fritz Morré podkreślił, że założycielem Sławna był „Yasco de Nova Zławna” z braćmi Piotrem z Nowego i Wawrzyńcem, właścicielem Darłowa⁶⁵. Dotąd interpretowano tę wiadomość jako dotyczącą osady miejskiej mającej własną nazwę – Nowe Sławno⁶⁶. Nie zauważono jednak, że dla Jana Świący do maja 1317 r. powstało określenie „Jaśko z Nowego Sławna”. Jego brat Piotr pisał się „z Nowego” po czterech latach posiadania miasta. Ile potrzeba było czasu do powstania przydomka Jaśka Świący? Tego dokładnie co do roku nie da się ustalić. Przyjeliśmy, że określenie „Jaśko z Nowego Sławna” wykształciło się w ciągu ok. trzech i pół roku. Badania dendrochronologiczne wykazały, że mur miejski mógł powstać w latach 1302-1315⁶⁷. Gdybyśmy obecnie datę początków miasta Sławna przesunęli z 1311 r. o kilka lat później, to z dużym prawdopodobieństwem można przyjąć, że stanowić ją mógł rok 1314 (nie przed, ale po lokacji Darłowa z 21 maja 1312 r.). Ponieważ miejscowości, które otrzymywały prawo miejskie, zazwyczaj miały już znaczną liczbę niemieckich przybyszów, przeszły już lokację prawną, przestrzenną i społeczno-gospodarczą, która odbyła się prawdopodobnie w 1314 r. drogą ustną, wystawienie dokumentu założycielskiego 22 maja 1317 r. rozumieć należy jako zakończenie procesu lokacyjnego Sławna. O trafności tej supozycji mogłoby przesądzić tylko odnalezienie nieznanego dotąd źródła⁶⁸.

miejskie Sławna, [w:] *Sławno i Ziemia Sławińska...*, s. 61; tenże, *Czy można „zrewolucjonizować” historię Sławna? Archeologia o początkach miasta*, [w:] HKZSł, t. II, red. W. Rączkowski, J. Sroka, Sławno 2003, s. 30, 36; A. Kuczkowski, *Ziemia sławińska...*, s. 50 i n. Wprawdzie I. Skrzypek odnotował, że w latach 1982 i 1985 na terenie Starego Miasta Sławna odnaleziono ułamki ceramiki wczesno- i późnośredniowiecznej, jednak nie potwierdziła tego konsultacja z mgr. J. Borkowskim, za co składam Panu serdeczne podziękowanie. Trzeba też zrezygnować z przypuszczenia, że Sławno lokowano dwa razy, zob. I. Skrzypek, *Badania archeologiczne na terenie Sławna*, [w:] HKZSł, t. XII: *Miasto Sławno*, red. W. Rączkowski, J. Sroka, Sławno 2017, s. 28-29; P. Wawrzyniak, *Czy można „zrewolucjonizować”...*, s. 36.

⁶² P. Wawrzyniak, *Czy można „zrewolucjonizować”...*, s. 37.

⁶³ J. Spors, *Początki miasta lokacyjnego w Sławnie...*, s. 36; B. Popielas-Szultka, *Początki i lokacje miast...*, s. 83-98. Taki sam czas lokacji ustalił J. Spors (zob. *We wczesnofeudalnym księstwie...*, s. 86), chociaż tezę przewodnią studiów „sławińskich” tego Autora było uznanie, że miasto powstało od podstaw, na surowym korzeniu, na terenie pierwotnie niezasiedlonym, por.: J. Spors, *Początki miasta lokacyjnego w Sławnie...*, s. 36-40; tenże, *We wczesnofeudalnym księstwie...*, s. 67, 87.

⁶⁴ B. Popielas-Szultka, *Polityka miejska Świąców...*, s. 75.

⁶⁵ F. Morré, *Die Swenzonen in Ostpommern. Aufstieg und Herrschaft 1269-1357*, „Baltische Studien. Neue Folge” 1939, Bd. 41, s. 68.

⁶⁶ B. Popielas-Szultka, *Początki i lokacje miast...*, s. 36-37; J. Spors, *We wczesnofeudalnym księstwie...*, s. 85.

⁶⁷ A. Kuczkowski, *Ziemia Sławińska...*, s. 60-61; P. Wawrzyniak, *Czy można „zrewolucjonizować”...*, s. 33; I. Skrzypek, *Badania archeologiczne na terenie...*, s. 29.

⁶⁸ B. Popielas-Szultka, *Początki i lokacje miast...*, s. 81.

Bibliografia

- Archiwum Państwowe w Szczecinie. Przewodnik po zasobie archiwalnym. Akta do 1945 roku*, oprac. R. Gaziński, P. Gut, M. Szukała, Warszawa-Szczecin 2002
- Augusta Stoebbe Geschichte der Stadtgemeinde Schlawe, czyli Kronika gminy miejskiej w Sławnie*, oprac. i red. J. Chojecka, Sławno 2017
- Becker J., *Dritter Jahresbericht über das städtische Progymnasium zu Schlawe*, Schlawe 1875, Th. II-V, [w:] *Jahresbericht über das städtische Progymnasium zu Schlawe*, Schlawe 1876-1883
- Becker J., *Übersicht der ältesten Geschichte des Landes Schlawe aus den Jahren 1317-1357*, Schlawe 1875
- Bugaj A., *Problem przynależności politycznej ziemi sławieńskiej w latach 1316-1320*, „Biskupi, lennicy, żeglarze. Gdańskie Studia z Dziejów Średniowiecza”, nr 9, red. B. Śliwiński, Gdańsk 2003
- Chłudziński A., *Nazwy mieszkańców Sławna w „Liber beneficiorum Domus Corone Marie prope Rugenwold” (1406-1528)*, „Zeszyty Sławieńskie” 2003, t. I
- E. Rymar, *Rodowód książąt pomorskich, t. 1-2*, rec. B. Śliwiński, „Kwartalnik Historyczny” 1997, R. 104, nr 4
- Gaziński R., *Akta miast pomorskich i nowomarchijskich z terenu Polski w zasobie Archiwum Krajowego w Greifswaldzie*, „Szczecińskie Studia Historyczne” 2000, nr 13
- Guzikowski K., *Obce rycerstwo na Pomorzu Zachodnim do początku XIV wieku*, Szczecin 2013
- Kuczowski A., *Ziemia sławieńska – kraina skarbów. Przewodnik archeologiczny, z. II: Sławno i okolice*, Darłowo 2014
- Labuda G., *Dzieje polityczne (VI-XII wiek); Ekspansja państwa polskiego na Pomorze (X-XII wiek)*, [w:] *Historia Pomorza*, t. I, cz. 1, red. G. Labuda, wyd. 2 uzup., Poznań 1972
- Labuda G., *Walka o Pomorze Gdańskie na przełomie XIII i XIV wieku*, [w:] *Historia Pomorza*, t. I, cz. 1, red. G. Labuda, wyd. 2 uzup., Poznań 1972
- Lalik T., *Miasta Pomorza Gdańskiego i ich ustrój w XIII wieku (Uwagi polemicko-krytyczne)*, [w:] T. Lalik, *Studia średniowieczne*, Warszawa 2006
- Łęga W., *Obraz gospodarczy Pomorza Gdańskiego w XII i XIII wieku*, Poznań 1949
- Łosiński W., Olczak J., Siuchniński K., *Źródła archeologiczne do studiów nad wczesno-średniowiecznym osadnictwem grodowym na terenie województwa koszalińskiego*, t. IV, Poznań 1971
- Matthias C., *Zur Geschichte der Stadt Schlawe*, „Unser Pommerland” 1925, H. 5
- Morré F., *Die Swenzonen in Ostpommern. Aufstieg und Herrschaft 1269-1357*, „Baltische Studien. Neue Folge” 1939, Bd. 41
- Nowak B., *Rycerstwo okolic Darłowa do początku XV wieku*, [w:] *Historia i kultura Ziemi Sławieńskiej*, t. VI, red. W. Rączkowski, J. Sroka, Sławno 2007
- Nowak B., *W strefie napięć między książętami pomorskimi, margrabiami brandenburskimi, zakonem rycerskim i Królestwem Polskim. Losy Słupska na przełomie XIII i XIV wieku*, „Zeszyty Kulickie/Külzer Hefte” 2017, nr 12
- Pommerellisches Urkundenbuch*, bearb. v. M. Perlbach, Danzig 1882
- Pommerches Urkundenbuch*, Bd. V, Stettin 1905

- Popielas-Szultka B., *Początki i lokacja miasta Darłowa*, „Rocznik Koszaliński” 1974, nr 10
- Popielas-Szultka B., *Początki i lokacje miast na Pomorzu Sławięńsko-Słupskim do połowy XIV wieku*, Słupsk 1990
- Popielas-Szultka B., *Polityka miejska Święców*, [w:] *Studia nad dziejami miast i mieszczanstwa w średniowieczu*, red. M. Bogucka, Toruń 1996
- Powierski J., *Przyczynek do dziejów politycznych Pomorza Gdańskiego na przełomie XII i XIV w.*, „Acta Universitatis Nicolai Copernici. Historia” 1966, vol. 2
- Powierski J., *Wokół dynastii sławięńskiej*, „Studia Bałtyckie. Historia” 1996, t. 2
- Powierski J., Śliwiński B., Bruski K., *Studia z dziejów Pomorza w XII wieku*, Słupsk 1993
- Puttkamer E. v., *Geschichte des Geschlechts von Puttkamer*, Neustadt a.d. Aisch 1984
- Quandt L., *Die Landestheilungen in Pommern vor 1295*, „Baltische Studien” 1845, Jg. 11, H. 2
- Rębkowski M., *Pierwsze lokacje miast w księstwie zachodniopomorskim. Przemiany przestrzenne i kulturowe*, Kołobrzeg 2001
- Rębkowski M., *Początki i rozwój miasta lokacyjnego w Kołobrzegu. Świadectwo archeologii*, [w:] *Salsa Cholbergensis*, red. L. Leciejewicz, M. Rębkowski, Kołobrzeg 2000
- Rozenkranz E., *Początki i ustrój miast Pomorza Gdańskiego do schyłku XIV stulecia*, Gdańsk 1962
- Rymar E., *Rodowód książąt pomorskich. Suplement*, Gdańsk 2003
- Rymar E., *Słownik historyczny Nowej Marchii w średniowieczu*, t. I, Chojna-Wodzisław Śląski 2016
- Rymar E., *Udział rodu Wedłów w ekspansji margrabiów brandenburskich na Pomorze Środkowe i Wschodnie w latach 1269-1313*, [w:] *Pomorze Sławięńskie i jego sąsiedzi X-XV w.*, red. J. Hauziński, Gdańsk 1995
- Rymar E., *W sprawie genezy tzw. dynastii sławięńskiej*, [w:] *Pomorze Sławięńskie i jego sąsiedzi X-XV w.*, red. J. Hauziński, Gdańsk 1995
- Rymar E., *Władztwo biskupów kamięńskich między Unieścią i Grabową w XIII i XIV wieku*, „Rocznik Koszaliński” 1995, nr 25
- Sauer E., *Der Adel während der Besiedlung Ostpommerns (der Länder Kolberg, Belgard, Schlawe, Stolp 1250-1350)*, Stettin 1939
- Schoebbel M., *Źródła archiwalne do dziejów miast i gmin powiatu sławięńskiego w zespole Archiwum Krajowego w Greifswaldzie*, tłum. J. Chojcka, [w:] *Historia i kultura Ziemi Sławięńskiej*, t. XI: *Ośrodki miejskie*, red. W. Rączkowski, J. Sroka, Darłowo-Sławno 2013
- Skrzypek I., *Badania archeologiczne na terenie Sławna*, [w:] *Historia i kultura Ziemi Sławięńskiej*, t. XII: *Miasto Sławno*, red. W. Rączkowski, J. Sroka, Sławno 2017
- Sławno i Ziemia Sławięńska – historia i kultura*, red. W. Łysiak, Poznań 2002
- Smoliński M., *Joannicy w polityce książąt polskich i pomorskich: od połowy XII wieku do pierwszego ćwierćwiecza XIV wieku*, Gdańsk 2008
- Smoliński M., *Polityka zachodnia księcia gdańsko-pomorskiego Świętopelka*, Gdańsk 2000
- Smoliński M., *Świętopelk Gdański*, Poznań 2016
- Spors J., *Czy istniało księstwo sławięńskie?*, „Studia i Materiały do Dziejów Wielkopolski i Pomorza” 1990, nr 17, z. 2

- Spors J., *Dzieje polityczne ziemi sławieńskiej, słupskiej i białogardzkiej w XII-XIV w.*, Poznań-Słupsk 1973
- Spors J., *Początki miasta lokacyjnego w Kołobrzegu*, [w:] *Czas, przestrzeń, praca w dawnych miastach. Studia ofiarowane Henrykowi Samsonowiczowi w sześćdziesiątą rocznicę urodzin*, Warszawa 1991
- Spors J., *Początki miasta lokacyjnego w Sławnie*, „Rocznik Koszaliński” 1987, nr 20
- Spors J., *Rola polityczna Święców w końcu XIII i początku XIV wieku*, „Roczniki Historyczne” 1980, R. XLVI
- Spors J., *Urzędnicy terytorialni i nadworni na Pomorzu Gdańskim i Sławieńsko-Słupskim w XIII i początku XIV wieku*, „Czasopismo Prawno-Historyczne” 1981, t. XXXIII
- Spors J., *We wczesnofeudalnym księstwie sławieńsko-słupskim i gdańsko-pomorskim w XII-XIV wieku (do roku 1306) i pod krótkotrwałym panowaniem brandenburskim (1306-1317)*, [w:] *Dzieje Sławna*, red. J. Lindmajer, Słupsk 1994
- Sroka J., *Z Adolfa Hitlera na Józefa Stalina. Jak zmieniały się nazwy ulic Sławna*, „Głos. Dziennik Pomorza”, 27.02.2018
- Ślaski K., *Przemiany narodowościowe na Pomorzu Zachodnim*, [w:] *Pomorze Zachodnie – nasza ziemia ojczysta*, red. K. Ślaski, Poznań 1960
- Śliwiński B., *Gniazdo rodu Święców*, „Studia Bałtyckie. Historia” 1996, t. 2
- Śliwiński B., *Fragment dziejów politycznych ziemi sławieńskiej w latach 1301-1303*, „Zapiski Historyczne” 1991, t. LVI, z. 1
- Śliwiński B., *Mściwoj II (1224-1294), książę wschodniopomorski (gdański)*, Warszawa 2016
- Śliwiński B., *Piotr Święca z Nowego zwany Kanclerzem*, [w:] *Słownik Biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego*, red. S. Gierszewski, t. III, red. Z. Nowak, Gdańsk 1997
- Śliwiński B., *Pomorze Wschodnie w okresie rządów księcia polskiego Władysława Łokietka w latach 1306-1309*, Gdańsk 2003
- Śliwiński B., *Przynależność państwowa ziemi słupskiej w XII i w początkach XIII w. czyli o historiograficznym micie przynależności ziemi słupskiej do księstwa sławieńskiego*, „Biskupi, lennicy, żeglarze. Gdańskie Studia z Dziejów Średniowiecza”, nr 9, red. B. Śliwiński, Gdańsk 2003
- Śliwiński B., *Święca, wojewoda słupski, gdański (tczewski), pomorski*, [w:] *Słownik Biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego*, red. S. Gierszewski, t. IV, red. Z. Nowak, Gdańsk 1997
- Wawrzyniak P., *Czy można „zrewolucjonizować” historię Sławna? Archeologia o początkach miasta*, [w:] *Historia i kultura Ziemi Sławieńskiej*, t. II, red. W. Rączkowski, J. Sroka, Sławno 2003
- Wawrzyniak P., *Odkrycie relikwów miejskich umocnień obronnych w Sławnie. Badania archeologiczne na Starówce Sławieńskiej w 1997 r.*, „Dorzecze” 1998, nr 8
- Wawrzyniak P., *Umocnienia miejskie Sławna*, [w:] *Sławno i Ziemia Sławieńska*, red. W. Łysiak, Sławno 2002
- Wybranowski D., *Przyczynek do genezy i rozwoju komandorii joannitów w Sławnie do połowy XIII wieku*, [w:] *Pomorze Słowińskie i jego sąsiedzi X-XV w.*, red. J. Hauziński, Gdańsk 1995

Summary

The development stages of Sławno

The aim of the article is to recreate the process of locating the town of Sławno according to the Lübeck law. It focuses on determining the exact date of founding the town. There are three hypotheses in the historiography: 1. The town appeared in the second half of the 13th century, 2. It could have appeared around 1311, and 3. the beginning of the town dates back to a document issued on 22nd May 1317. It is quite certain that the certificate ended the process of the town formation, however it must have begun earlier around 1314.